

Fundacja
„Masz Szansę”
"You Have a Chance" Foundation

PROFILAKTYCY.pl

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Poradnictwo zawodowe (poradnictwo kariery) na etapie adolescencji jako element systemu profilaktyki

Prof. zw. dr hab. Magdalena Piorunek
Wydział Studiów Edukacyjnych
UAM w Poznaniu

Charakterystyka etapu adolescencji – wybrane tezy

- Przechodzenie od etapu dzieciństwa do dorosłości związane ze stopniowym uzyskiwaniem przez młodego człowieka statusu niezależności w poszczególnych sferach funkcjonowania (odsuwane w czasie w kulturze ponowoczesnej i warunkach zaawansowanego rozwoju ekonomicznego społeczeństw) kierunkuje biografię jednostki w pełnym cyklu dorosłości.
- Faza dorastania skoncentrowana jest na specjalizacyjnym charakterze uczestnictwa społecznego, którego wymiernym efektem jest zaangażowanie w proces zdobywania statusu społecznego, wiąże się z zajmowaniem przejściowych, tymczasowych miejsc w strukturze społecznej. Miejsca te wyznacza podejmowana sukcesywnie edukacja na poszczególnych poziomach kształcenia, która definiuje bieżący status ucznia oraz zakreśla perspektywę i potencjalne kierunki przyszłego zaangażowania adolescenta, prowadzi także w przyszłości do etapu stabilizacji w strukturze stratyfikacyjnej. W kontekście psychospołecznym wiąże się natomiast, z pozyskiwaniem kulturowo wyznaczonej wiedzy i kształtowaniem dyspozycji psychicznych organizujących osobowość, tożsamość, habitus.
- Poszukiwanie odpowiedzi na pytanie „kim jestem i kim chcę być w przyszłości?” definiujące **tożsamość** młodego człowieka wiąże poszczególne wymiary cyklu jego życia . Zasadnicze zręby tożsamości kształtują się w okresie dorastania.
- Jednym z istotnych **zadań rozwojowych** tego etapu jest ukierunkowanie przebiegu kariery zawodowej jednostki, manifestujące się między innymi dokonywaniem wyborów edukacyjnozawodowych, konstruowaniem planów dotyczących zawodowej przyszłości.

Charakterystyka etapu adolescencji – wybrane tezy cd.

- E. Erikson opisując etap adolescencji wskazuje na **moratorium** psychospołeczne dopełniające obraz tego okresu. To swoiste „**zawieszenie**”, czasowe wstrzymanie rozwoju osobowo-społecznego
- wynikające ze statusu przejściowości pozostawia młodemu człowiekowi przestrzeń dla eksperymentowania z różnymi rolami społecznymi bądź za pomocą regresywnych powtórzeń, bądź skokowych antycypacji odbywających się w zróżnicowanych obszarach, których wewnętrzne sprzeczności nie są przez niego uświadamiane. Społeczeństwo i edukacja sankcjonują ten okres eksplorowania na różnych niwach jako
- czas przeznaczony na „stawanie się” w pełni dorosłym. Ważną rolę odgrywa tu szkoła dająca czas i szansę wypróbowywania różnych typów aktywności świata dorosłych (w tym zawodowej), które określą kształt
- późniejszej biografii jednostki, a póki co można się w nie nawet głęboko, ale często przejściowo i bez istotniejszych konsekwencji zaangażować

Rozwój zawodowy okresu adolescencji – wybrane tezy

W kontekście rozwoju zawodowego (wg. rozwojowej koncepcji D.

- Supera) adolescent znajduje się w fazie poszukiwań (exploration stage-15- 24lata). Ramy czasowe wskazane dla tego stadium ulegają znacznym modyfikacjom w dobie ponowoczesnej
- destandaryzacji biografii zawodowych człowieka i okres ten zazwyczaj znacznie się wydłuża.

Obejmuje on podokresy:

wstępny (próbne wybory zawodowe), przejściowy

(próby urzeczywistniania obrazu siebie),

podokres próby – działania w obszarze prawdopodobnej

- aktywności zawodowej i ich wypróbowywanie.

Ważną **barierę rozwojową** tego okresu stanowi niezdolność do

- obrania tożsamości zawodowej, która decyduje o możliwości punktualnego wejścia w krąg zadań i odpowiedzialności, charakteryzujących fazę dorosłości.

Rozwój zawodowy okresu adolescencji – wybrane tezy cd.

- Wewnętrzny kryzys tożsamości młodego człowieka, którego jednym ze składników jest budowanie **orientacji życiowej** wraz z takimi jej komponentami, jak **projekty kształceniowe i zawodowe**, rozgrywa się w warunkach określonego systemu edukacyjnego pełniącego funkcję rozrządową, najwyraźniej ujawniającą się na poszczególnych progach między etapami szkolnictwa. Młody człowiek na progu dorosłości w kontekście dotychczasowych doświadczeń i wartości życiowych oraz wytyczanych celów postrzega swą przyszłość w określonych kategoriach deskryptywnych i ewaluatywnych, co stwarza szanse
- na konstruowanie planów i projektów życiowych, wytyczanie kierunków rozwoju zawodowej kariery. Kluczowa jest tu wspomniana potencjalność, bowiem **nie zawsze adolescent ma motywację i rzeczywiste kompetencje predestynujące go do realizacji takiego zadania**

Adolescenci (gimnazjaliści i licealiści) w kontekście planowania kariery

- **Jak w praktyce radzą sobie młodzi ludzie z zadaniem rozwojowym dotyczącym ukierunkowywania swojej kariery, realizowanym w warunkach współczesnego świata (jakimi cechami charakteryzuje się proces wyboru; inną kwestią jest pytanie o to, jaka jest zawartość treściowa planów tj. jakie szkoły i zawody wybiera młodzież)?**

Odpowiedzi na to pytanie o specyfikę procesu dokonywania wyborów edukacyjno-zawodowych na przestrzeni ostatnich lat poszukiwało wielu badaczy, zarówno bezpośrednio – stawiając pytania o projekty i plany młodzieży w tej sferze życia, jak i

- pośrednio – analizując i opisując konteksty młodości por. np. Czerwińska-Jasiewicz 1997, 2001; Świda-Zięba 2000;
- Wojtasik, /red/ 2001, 2005; Liberska 2004; Piorunek 2004, 2005, 2006, 2007; Dumora, 2005; Oleniacz 2005; Cybał-Michalska 2006; Krzychała 2007; Czerepaniak-Walczak 2007;

Mandrzejweska-Smól 2010, Nawój-Połoczańska, 2011.

Style projektowania przyszłości edukacyjno-zawodowej adolescentów (badania autorskie) - 1.grupa badanych

- **adolescenci skoncentrowani na dość odległej perspektywie czasowej (przynajmniej kilkuletniej)**, osoby wyznaczające sobie odległe cele edukacyjno-zawodowe, cele stosunkowo konkretne
- odwołujące się do dojrzałego rozpoznania własnych oczekiwań, zainteresowań i możliwości w konfrontacji z wymaganiami konkurencyjnego rynku pracy. Osoby te cechuje z jednej strony rozbudowana samowiedza, jak i stosunkowo wysoka świadomość wagi planowania biegu swojego życia i kariery edukacyjno-zawodowej. Młodzi ludzie zawdzięczają tę specyficzną dojrzałość bądź impulsom prorozwojowym otrzymywanym w środowisku rodzinnym i edukacyjnym,
- bądź szczególnym sytuacjom biograficznym wymagającym od nich zachowania i decyzji bardziej odpowiedzialnych niż w przypadku ich
- rówieśników. Potencjalne możliwości lokowania się na rynku pracy są dla nich stosunkowo duże, choćby z racji ich potencjału intelektualnego bądź życiowej determinacji. Ich dotychczasowa bezkolizyjna droga

biograficzna (choćby brak doświadczeń edukacyjnej porażki) ułatwia im konstruowanie nawet odległych planów. To często osoby o wysokich aspiracjach i oczekiwaniach edukacyjnych

Style projektowania przyszłości edukacyjno-zawodowej adolescentów (badania autorskie) - 2.grupa badanych

- osoby skoncentrowane na **nieodległej perspektywie temporalnej (z reguły kilkumiesięcznej)**, ich uwaga skupia się najczęściej na nadchodzącym progu edukacyjnym, a perspektywa czasowa, której dotyczą ich projekty i plany edukacyjno-zawodowe obejmuje co najwyżej etap selekcji w szkole wyższego szczebla, a cel który sobie stawiają dotyczy dostania się do konkretnej szkoły/szkół. Dojrzałość ich sądów
- ewaluatywnych i przywoływanych racji działania nie jest wysoka, a pole wyboru stanowią często liczne, stale modyfikowane krótkodystansowe
- projekty. Ich zainteresowania nie są jeszcze często wykrystalizowane, zaznacza się też brak wyraźnych preferencji zawodowych, ale ich aspiracje edukacyjne, rozbudzone coraz pełniejszym dostępem do

wykształcenia wyższego są niemal równie wysokie, jak u osób z pierwszej grupy, nie zawsze jednak mają charakter realistyczny, lub do ich realizacji zainteresowani wybierają drogi nie ułatwiające im rzeczywistego osiągnięcia wskazywanych celów

Style projektowania przyszłości edukacyjno-zawodowej adolescentów (badania autorskie) - 3.grupa badanych

- **osoby skoncentrowane na czasie teraźniejszym, na bieżącej perspektywie czasowej, osoby, które bądź nie chcą ,bądź nie potrafią planować biegu swojego życia edukacyjnozawodowego.** Ta bardzo zróżnicowana wewnętrznie grupa to w pierwszym rzędzie młodzi, których filozofia życiowa zasadza się na maksymie – *przyjdzie czas będzie rada*. To
- **adolescenci, dla których jedynym rozsądnym rozwiązaniem wobec rosnącego tempa zmian rzeczywistości społecznej jest rezygnacja z**
- **planowania** i wybór strategii prezentystycznych. Realistyczne planowanie swojego życia jawi się tej młodzieży często jako z góry skazana na porażkę próba przewidywania nieprzewidywalnego. W

grupie rezygnującej z planowania przyszłości są jednak także osoby, których rezygnacja nie ma charakteru dobrowolnego, jest wyrazem bezradności wobec tego zadania rozwojowego, często wyrazem nierealistycznych ocen możliwości i szans edukacyjnych, lub braku

- doświadczeń samoidentyfikacyjnych i głębszej refleksji nad przyszłością.

Strategie projektowania przyszłości przez adolescentów

- (badania autorskie o charakterze jakościowym, procedura podłużna)

Strategia kondensacji („zawężania pola wyborów”) wiąże się z wczesnymi silnie sprecyzowanymi orientacjami edukacyjnymi i stosunkowo wczesnym ukierunkowaniem orientacji zawodowej,

- która jest dookreślana w miarę pokonywania poszczególnych szczebli kształcenia. Osoby te są więc wyraźnie zwrócone ku
- przyszłości, ich wizje są z czasem precyzowane i uszczegóławiane, ale niemal od okresu późnego dzieciństwa wyraźnie ukierunkowane. Częściej tego typu sytuacja dotyczy

osób odnoszących sukcesy edukacyjne, mających wysokie aspiracje edukacyjne, wyższe poczucie sprawstwa i przewidywalności w zakresie możliwości wpływania na kształt przyszłej drogi edukacyjno-zawodowej. Przyszłość szkolna jako

- najważniejsza wytycza kierunek rozwojowy, a przyszłość zawodowa wyniknie z niej niejako automatycznie, na skutek zawężania i konkretyzowania kierunku kształcenia.

-

-

-

(badania autorskie) –cd.

- **Strategia addytywna** („układania klocków”) jest wyrazem ukształtowanych orientacji edukacyjnych przy płynnej, niestabilnej sytuacji w obrębie orientacji zawodowej, wiąże się z permanentnym
- przejściowym zaangażowaniem się w zmieniające się projekty zawodowe. W takim przypadku przy wyraźnie sprecyzowanych aspiracjach edukacyjnych dotyczących określonego poziomu kształcenia najczęściej brak ukierunkowania zawodowego. Na kolejnych etapach kształcenia formułowane są coraz to inne projekty zawodowe w miarę wykrystalizowywania się i poznawania swoich zainteresowań, mocnych i słabych stron. Kolejne projekty i „pomysły na przyszłość” odwołują się do zróżnicowanych motywów młodego człowieka i pojawiają się w miarę postępów w procesie poznawania samego siebie. Przypomina to trochę
-

żmudną pracę nad układaniem klocków, które w perspektywie mają się złożyć na określony scenariusz kariery, póki co jednak dają się układać w bardzo zróżnicowane wzory, a układającemu brak narzędzi umożliwiających dokonanie wyboru najbardziej satysfakcjonującego z nich.

- **(badania autorskie) cd.**

Strategia stochastyczna („wyboru na chybił trafił” albo „zdania się na innych”) stanowi swoiste zaprzeczenie klasycznie pojętej strategii, w której świadomie wyznacza się określone kierunki postępowania. Jest wyrazem bezradności adolescenta, dowodzi niesprecyzowania zarówno orientacji edukacyjnych, jak i zawodowych. Taka sytuacja dotyczy osób niezdecydowanych, nie mających pomysłu na kształt swej biografii zawodowej. Są to

-

często osoby rozdarte pomiędzy dziecięcymi fiksacjami na określonych zawodach a oczekiwaniami otoczenia, przeczuwają brak możliwości ukierunkowania zgodnego z oczekiwaniami i wybierają różne techniki racjonalizacji decyzji edukacyjnozawodowej np. odwołują się do wsparcia osób znaczących czy pozostawiają ostateczne decyzje przypadkowi, zbiegowi okoliczności, działają pod wpływem impulsu wewnętrznego, często bez znajomości samego siebie, bez sprecyzowanych preferencji i celów biograficznych.

(badania autorskie) cd.

- **Strategia aktualistyczna** w dwu wariantach: optymistycznym – **strategia temporyzacji (wyczekiwania)** oraz pesymistycznym – **strategia pasywna („nie widzę dla siebie perspektyw”)**.

W pierwszym wariancie przy dość dobrze zarysowanej orientacji szkolnej i całkowicie nieukształtowanej – zawodowej zauważalne jest świadome zwlekanie z podjęciem decyzji zawodowych, odraczenie przygotowania się do aktywności

- zadaniowej i podejmowanie decyzji dosłownie w ostatniej chwili, co zmniejsza szansę odniesienia sukcesu, ale zarazem dostarcza korzystnych dla ego interpretacji ewentualnego niepowodzenia. Takie osoby z nieplanowania uczyniły swoją życiową filozofią, dryfując w terażniejszości
- W wariancie pesymistycznym ujawnia się orientacja defensywna jednostki, która w biograficznych warunkach zagrożenia i niejasności uaktywnia motywację obrony ego i motyw unikania porażki. Zaczyna on wówczas pełnić rolę standardów regulacji i przynosi w konsekwencji bezradność i swoistą bezdecyzyjność. Takie osoby nie planują, ponieważ nie potrafią tego robić, pozbawione są mocy decyzyjnych, a ich biografia często obfituje w liczne krytyczne wydarzenia życiowe i wymaga np. zachowań niestandardowych dla okresu adolescencji i szybkiego zakończenia moratorium etapu dorastania.

•

•

Strategie projektowania przyszłości przez adolescentów (badania autorskie) cd.

Strategia asekuracyjna („lepszy wróbel w garści...”) jest wyrazem lepiej ukształtowanych orientacji zawodowych, które dodatkowo są urealniane przez pryzmat chronologicznie później rozwijających się orientacji edukacyjnych, a ostateczne decyzje zapadają w odniesieniu do biograficznych wymiarów obciążonych stosunkowo najmniejszym ryzykiem porażki. Osoby te zdają sobie sprawę z występujących u nich dysonansów pomiędzy chęciami (zainteresowaniami) a możliwościami (umiejętnościami, osiągnięciami, wymaganiami zewnętrznymi). Oddzielają „marzenia” (możliwości oceniane przez nich jako nierealistyczne, obciążone znacznym ryzykiem porażki) od „realnych szans”, które przy być może mniejszej satysfakcji dają jednakże większą pewność realizacyjną i możliwość osiągnięcia sukcesu.

Zagrożenia związane z niemożnością ukierunkowania kariery na etapie adolescencji

Przypadkowość wyborów edukacyjno-zawodowych (sama w sobie nie implikuje automatycznie niepowodzenia w karierze, choć może w kontekście innych czynników ją zwiększać)

Wybory „puste”, beztreściowe, zawierające raczej wyobrażenie szkoły, zawodu, dziedziny zawodowej niż rzeczywistą o nich wiedzę, co naraża adolescenta na często rozczarowującą konfrontację z realiami edukacji i rynku pracy

Ograniczenie możliwości autonomicznego, świadomego kierowania rozwojem przyszłej kariery zawodowej, a tym samym skutecznego alokowania się na rynku pracy i odnoszenia zawodowych sukcesów jako istotnych składników biografii i personalnego poczucia satysfakcji, zadowolenia

Zagrożenie wykluczeniem i marginalizacją społeczną w sytuacji np. bezrobocia stanowiącego pośredni efekt nieprzemyślanych wyborów edukacyjno-zawodowych, nieznajomości rynku pracy, braku adekwatnej oceny swoich możliwości

Poradnictwo zawodowe (kariery) dla adolescentów może stanowić element profilaktyki niepowodzeń na rynku pracy i czynnik chroniący w procesie konstruowania kariery:

- może przyczyniać się do zwiększenia samowiedzy uczniów (świadomość posiadanych i dostępnych zasobów, kompetencji, mocnych i słabych stron, składających się na kapitał kariery)
- może sprzyjać poszerzeniu i urealnieniu wiedzy uczniów o rynku edukacji i pracy (specyfice jego funkcjonowania w konkretnych realiach gospodarczych)
- może sprzyjać podejmowaniu bardziej przemyślanych decyzji edukacyjno-zawodowych stanowiących „inwestycję” w skali jednostkowej i makrospołecznej
- może kształtować „refleksyjność” biograficzną/karierową, dzięki której jednostka będzie przejmowała odpowiedzialność za swoje życie zawodowe, uczyła się elastycznie reagować na permanentne zmiany, minimalizować ryzyko karierowych porażek, a w sytuacji zaistnienia sytuacji trudnych w toku rozwoju kariery skutecznie się z nimi zmagać.

Wybrane cechy nowego paradygmatu poradnictwa zawodowego (poradnictwa kariery)

indywidualne, podmiotowe traktowanie klienta,
procesualny charakter poradnictwa (w miejsce
incydentalnego, statycznego kontaktu z klientem), niedyrektywne
wspieranie adolescenta w aktywnym budowaniu swojej zawodowej
tożsamości, aktywizowanie klienta w kontekście personalnej
odpowiedzialności za swoje życie i konstruowanie kariery, holistyczne
traktowanie jednostki w relacji z otoczeniem (w ramach
ponowoczesnego modelu biografii zawodowej, w którym życie staje
się czasowym odkrywaniem tożsamości, a zadaniem jednostki jest
lokowanie pracy w przebiegu własnej biografii, zadaniem poradnictwa
staje się wsparcie aktywności człowieka w zakresie life designu).

Szkoła jako instytucja formalnie zobligowana do prowadzenia poradnictwa zawodowego

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (z późniejszymi zmianami) wskazuje na konieczność realizowania działań z zakresu poradnictwa zawodowego w szkołach (przede wszystkim na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym)

Mimo szeregu przedsięwzięć wspomagających system poradnictwa zawodowego w ramach oświaty, szkoły realizują ten obowiązek w sposób zróżnicowany. Istnieje konieczność uwzględniania w diagnozowaniu tego stanu rzeczy:

1. perspektywy formalnej tj. związanej z nadzorem oświatowym, dyrekcją placówek, nauczycielami – założone funkcje oraz
2. perspektywy adresatów tych działań tj. uczniów i rodziców – funkcje rzeczywiste poradnictwa zawodowego w systemie edukacji.

Potraktowanie optymalizacji działań z zakresu poradnictwa zawodowego, z jednej strony - jako **element wsparcia adolescenta w podejmowaniu** ważnych życiowych **decyzji** i kierunkowaniu swojej kariery oraz jako element szeroko pojętej **profilaktyki niepowodzeń na rynku pracy**

Poradnictwo zawodowe stanowić może pomoc w podejmowaniu decyzji karierowych, nie zaś gwarancję edukacyjno-zawodowego sukcesu, o którym decyduje szereg czynników o charakterze indywidualnym, relacyjnym, lokalnym, makrospołecznym.

Obszary działań poradniczych, które może realizować szkoła

(współpraca ze specjalistami oraz rodzicami uczniów)

Wparcie informacyjne (tradycyjnie - orientacja zawodowa) mająca na celu zapoznanie adolescenta ze współczesną sytuacją na rynku edukacji i pracy, w tym - ze specyfiką pracy w określonych profesjach,

Wsparcie decyzyjne związane z wiedzą o świecie zawodowym i zaawansowaniem procesu samopoznania (aktywizowanie ucznia w zakresie autodiagnozy, pomoc w diagnozowaniu mocnych i słabych stron stanowiących potencjał kariery, dialog w kontekście konfrontacji ucznia z pytaniem o to, co zrobi z własnym życiem) wsparcie w zakresie umiejętności planowania kariery, konstruowania perspektywicznych planów, przewidywania konsekwencji ich realizacji, z uwzględnieniem środków służących wyznaczanym celom

Style i strategie projektowania przyszłości edukacyjno-zawodowej (zaprezentowane we wcześniejszych partiach prezentacji) **opisując sposoby radzenia sobie adolescentów z tym zadaniem rozwojowym, wskazują jednocześnie na specyfikę zapotrzebowania na wsparcie i pomoc.**

W prezentacji wykorzystano między innymi następujące teksty autorskie (stanowiące rozszerzenie zaprezentowanych tez oraz uzupełniające informacje dotyczące metodologicznych założeń i wyników badań):

Piorunek M.

(2004). *Projektowanie przyszłości edukacyjno-zawodowej w okresie adolescencji*. Poznań: Wydawnictwo UAM, Poznań

(2004) /red./ *Młdzież w świecie współczesnym. Z badań orientacji biograficznych młodych okresu transformacji*. Poznań: Wydawnictwo "Rys"

(2005) *Młdzież wobec edukacyjno-zawodowej przyszłości – kontekst transformacji kulturowych* (w) Leppert R., Melosik Z., Wojtasik B. /red./ *Młdzież wobec nieogócinnej przyszłości*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP, Wrocław

- (2006) *Bezradni wobec przyszłości? Doradztwo biograficzne jako wyzwanie edukacyjne* (w) Białobrzeska K., Kawula S./red/ Wykluczenie i marginalizacja społeczna. Wokół problemów diagnostycznych i reintegracji psychospołecznej, Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c., Toruń
- (2006) *The Youth as the Clients of Career Guidance: Selected Studies of Polish Adolescents* /w/ “The New Educational Review” Nr 2
- (2007) *Kształtowanie tożsamości zawodowej jako zadanie rozwojowe okresu adolescencji* /w/ Kromolicka B., Radzewicz-Winnicki A., Noszczyk-Bernasiewicz M./red/ Pedagogika społeczna w Polsce po 1989 roku. Przemiany w nauce, obecność międzynarodowa, kręgi tematyczne prac badawczych, Wydawnictwo Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania, Katowice
- (2007) *L'elaboration des projets a l'adolescence: etude empirique aupres d'adolescents polonais.* /w/ “L'orientation scolaire et professionnelle”, Nr 2
- (2008) wraz z Woźniak M.: *Nauczyciel jako doradca zawodowy*(w) Muchacka B., Szymański M. /red/ Nauczyciel w świecie współczesnym. Oficyna Wydawnicza “Impuls”, Kraków
- (2011) *(Bez)sens planowania przyszłości.... Refleksje o adolescencyjnym projektowaniu przyszłości edukacyjno-zawodowej*, „Studia Edukacyjne” Nr 18
Promotor niepublikowanej pracy doktorskiej : Marlena Woźniak – *Funkcjonowanie systemu szkolnego doradztwa zawodowego. Pomiędzy założeniami a praktyką oświatową* –2014 (UAM, Wydział Studiów Edukacyjnych)
- (2016) *Poradnictwo zawodowe w kontekście potrzeb uczniów szkolnictwa zawodowego*, ”Polityka Społeczna”, Nr 9
(w przygotowaniu) *Rola poradnictwa kariery we wspieraniu rozwoju zawodowego adolescentów*